

24.

Dosud jí nikdy nedal číst své básně; čekal na malířův slib, že mu nechá uveřejnit jeho verše v nějakém avantgardním časopisu; teprve slávou tištěných písmen chystal se ji oslnit. Ale teď potřeboval, aby mu verše přispěchaly rychle na pomoc. Věřil, že když si je vysokoškolačka přečte (a nejvíce si sliboval od básně o starcích), porozumí mu a bude dojata. Zklamal se domnívala se snad, že je svému mladšímu příteli povinována kritickou radou a docela ho zmrzela věcností připomínek.

Kam se podělo nádherné zrcadlo jejího nadšeného obdivu, v kterém kdysi poprvé objevil svou osobitost? Ze všech zrcadel se teď na něho šklebila ohavnost jeho nedospělosti a to bylo nesnesitelné. Tehdy si vzpomněla slavné jméno básníka ozářeného nimbenem evropské avantgardy a domácích výtržností a ač ho neznal a nikdy ani neviděl, pocítil k němu slepou důvěru, jakou cítí prostý věřící k hodnostáři své církve. Poslal mu své básně s pokorným a prosebným dopisem. Snil potom o jeho odpovědi, přátelské a obdivné, a toto snění se mu kladlo jako balzám na jeho schůzky s vysokoškolačkou, které byly čím dál tídší (tvrdila, že se blíží na fakultě zkoušky a má málo času) a čím dál smutnější.

Vracel se zpět do dob (ostatně zcela nedávnych), kdy mu rozhovor s kteroukoliv ženou činil potíže a musil se na něj doma připravovat; i tentokrát si zase prožíval každou schůzku už mnoho dnů předem a vyprávěl si s vysokoškolačkou v duchu celé dlouhé večery. V těchto nikdy nevyřčených monolozích se rýsovala čím dál výrazněji (a přece tajemně) postava ženy, o jejíž existenci vyslovila vysokoškolačka své podezření ráno u snídáně v Jaromilově pokoji; obdařovala Jaromila světlem prožití minulosti, vyvolávala žárlivý zájem a omlouvala neuspěch jeho těla.

Pohříchu rýsovala se jen v nevyřčených monolozích, neboť ze skutečných rozhovorů Jaromila a vysokoškolačky se nepozorovaně a rychle vytratila; vysokoškolačka se o ni přestala zajímat stejně nenařadě, jak nenařadě o ni začala mluvit. To bylo znepokojující! Veškeré Jaromilovy drobné naražky, dobře připravená přeteknutí i nenařadě odmítní, která měla vypadat jako vzpomínání na jinou ženu bez povšimnutí pomijela.

Místo toho mu dlouze (a běda, docela vesele!) povíдалa o fakultě a vypodobňovala mu různé spolužáky tak plasticky, že mu připadali mnohem skutečnější, než byl on sám. Oba se vraceli do stavu před svým seznámením: z něho se stával nejistý hošíček a z ní *kamenná panna*, vedoucí učené hovory. Jen chvílemi se stávalo (a ty chvíle Jaromil nesmírně mlouval a hltal), že se najednou odmícela anebo řekla zničehonic větu, smutnou a tesknou, na kterou se však Jaromil marně snažil navázat své vlastní slovo, protože dívčím smutkem se obracel jen dovnitř ní samé a netoužil po srozumění se smutkem Jaromilovým.

Jaký byl pramen toho smutku? Kdo ví; snad jí bylo líto lásky, kterou viděla mizet; snad myslila na někoho jiného, po kom toužila; kdo ví; jednou byla ta chvíle smutku tak intenzivní (šli právě z kina ztichlou zimní ulicí), že mu položila v chůzi hlavu na rameno.

Můj bože! Tohle už přece zažili! To zažili, když kráče! Kdysi parkem s dívkou, kterou znal z tanečních! To gesto hlavy, které ho tehdy vzrušilo, zapůsobilo na něho i tentokrát stejně: byl vzrušen! Byl nesmírně a prokazatelně vzrušen! Jenomže tentokrát se nestyděl, naopak, tentokrát si zoufale přál, aby dívka jeho vzrušení viděla!

Ale dívka měla hlavu smutně položenou na jeho rameni a bůhví kam se dívala přes své brejličky.

A Jaromilovo vzrušení trvalo, vítězně, pyšně, dlouze, viditelně a on toužil, aby bylo zaznamenáno a oceněno! Toužil vzít dívčinu ruku a položit ji dolů na své tělo, ale to byl jen nápad, který mu připadal bláznivý a neuskutečnitelný. Napadlo ho tedy, že by se mohli zastavit a obejmout a dívka by pak cítila jeho vzrušení svým tělem.

Avšak vysokoškolačka, když uctila na jeho zpomalujícím se kroku, že se chce zastavit a políbit ji, řekla: "Ne, ne, já chci zůstat tak, já chci zůstat tak..." a řekla to tak smutně, že Jaromil bez odmluv poslechl. A ten, kterého měl mezi nohama, mu připadal jako tančící šašek, klaun, nepřítel, který se mu směje. Šel se smutnou a cizí hlavou na rameni a s cizím, smějícím se klaunem mezi nohama.

25.

Snad podlehl domněn, že smutek a touha po útěše (slavný básník mu stále neodpovídal) jsou s to ospravedlnit jakýkoli nezvyklý krok a přišel za malířem neohlášen. Již v předstíni pochopil podle hluku hlasů, že přichází do početnější společnosti a chtěl se omluvit a rychle odejít; malíř ho však srdečně zval do ateliéru, kde ho představili svým hostům, třem mužům a dvěma ženám.

Jaromil cítil, jak mu rudnou tváře pod pohledy pěti neznámých lidí, ale zároveň byl polichocen; hned, když ho představoval, prohlásil o něm totiž malíř, že píše výborné verše a mluvil o něm jako o někom, koho hosté již znají z vyprávění. To byl příjemný pocit. Když už seděl v křesle a rozhlížel se ateliérem, velmi rád si uvědomoval, že obě přítomné ženy jsou krásnější než jeho vysokoškolačka. Ta brilantní samozřejmost, s kterou kladly nohu přes nohu, odklepávaly cigaretu do popelníku a spojovaly v bizarní věty učené termíny a vulgární slova! Jaromil se cítil jako ve výtahu, jímž stoupá do výšek, kam nedoléhá mučivý hlas brýlaté dívky.

Jedna z žen se na něho obrátila s vřídou otázkou, jaké verše píše. "Verše," pokrčil rameny v rozpácích; "Znamenité," doplnil ho malíř a Jaromil sklopil hlavu; druhá žena se na něho zadívala a řekla altovým hlasem:

“Vypadá tu teď mezi námi jako Rimbaud ve společnosti Verlaina a jeho kumpánů na obraze od Fantina Latoura. Dítě mezi muži. Osmnáctiletý Rimbaud prý vypadal na třináct let. I vy,” oslovila Jaromila, “vypadáte jako úplně dítě.”

(Nemůžeme si odepřít, abychom neřekli, že se ta žena nad Jaromila skláněla se stejně křutou něhou jako se nad Rimbauda skláněly sestry jeho učitele Izambarda – ty slavné *hledáčky* vši – Když se k nim uchýlili po jedné ze svých dlouhých toulek a ony ho omývaly, čistily a odhmyzovaly.)

“Náš přítel,” řekl malíř, “má to štěstí, které mu stejně dlouho nepotrvá, že už není dítětem a ještě není mužem.”

“Puberta je nejpoetičtější věk,” řekla první žena.

“Zasla bys,” řekl malíř s úsměvem, “jak podivuhodně hotové a zralé jsou verše tohoto zcela nezralého a nehotového panice...”

“Ano,” kývl jeden z mužů hlavou na znamení, že Jaromilovy verše zná a souhlasí s malřovou chválou.

“Nevydáte je tiskem?” zeptala se Jaromila žena s altovým hlasem.

“Doba kladných hrdinů a Stalinových bust nebude moc příznivá jeho poezii,” řekl malíř.

Zmínka o kladných hrdinech se stala výhybkou přehazující debatu opět na koleji, na níž se pohybovala před Jaromilovým příchodem. Jaromil byl obeznámen s těmito tématy a mohl se do rozhovoru lehce začlenit, jenomže teď neslyšel vůbec, co kdo povídá. Jeho hlavou znělo v nekonečných ozvěnách, že vypadá na třináct let, že je dítě, že je panic. Ovšem, věděl, že ho tu nikdo nechtlí urážet a že zejména malíř má jeho verše upřímně rád, ale tím hůř; copak mu v této chvíli záleželo na verších? Vzdal by se tisíckrát jejich zralosti, kdyby za ní získal svou vlastní zralost. Dal by všechny své básně za jedinou soulož.

Společnost se dostala do vzrušené debaty a Jaromil toužil odejít. Ale byl ve stavu takové stisnutosti, že mu činilo obtíže vyslovit větu, kterou by ohlásil svůj odchod. Báł se uslyšet svůj hlas; báł se, že se ten hlas bude chvět nebo přeskakovat a vyzradí jen znovu přede všemi jeho nezralost a třináctiletost. Toužili se stát neviditelným, po špičkách zmizet někam daleko, usnout a dlouho spát a probudit se až po deseti letech, až jeho tvář zesárne a pokryje se vráskami muže.

Žena s altovým hlasem se na něho znovu obrátila:

“Proč jste tak zamlklé, dítě?”

Zamumlal, že raději poslouchá, než mluví (ačkoli vůbec neposlouchal) a zdálo se mu, že z odsouzení, jež nad ním vyřkla vysokoškolačka, není úniku, a rozsudek, jímž byl vyhnán zpět do svého panictví, které na sobě nosí jako cejch (můj bože, všichni na něm vidí, že dosud neměl ženu!), byl znovu potvrzen.

A protože věděl, že se na něho ostatní zase dívají, začal si na sobě palčivě uvědomovat svou tvář a skoro s úděsem cítil, že to, co má ve tváři, je maninčin úsměv! Poznal ho bezpečně, ten jemný, trpký úsměv, cítil, jak mu sedí na ústech a nemohl se ho nijak zbavit. Cítil, že má na obličejí vsazenou maminku, že ho maminka oblepila jako kukla oblepjuje larvu, které nechce dopřát právo na vlastní podobu.

A tak tu seděl, mezi dospělými lidmi zakuklen do maminky, která ho objímala a táhla zpátky z tohoto světa, do kterého chtěl náležet a který se k němu choval vládně, ale přece jen jako k někomu, kdo do něj ještě nepatří. Bylo to tak nesnesitelné, že Jaromil sebral všechny své síly, aby se sebe matčinu tvář setřásl, aby z ní vykročil; snažil se zaposlouchat do debaty.

Mluvili o tom, o čem se tehdy rozčleně mluvívalo mezi všemi umělci. Moderní umění se v Čechách vzdýcky hlásilo ke komunistické revoluci; když však revoluce přišla, vyhlásila jako bezpodmínečný program

srozumitelný lidový realismus a moderní umění zavrhla jako zřůdný projev buržoasního úpadku. "To je naše dilema," řekl jeden z malířových hostů, "zradit moderní umění, s nímž jsme srostli, nebo revoluci, kterou vyznáváme?"

"Otázka je špatně položena," řekl malíř. "Revoluce, která křísí z hrobu akademické umění a po tisících fabrikuje busty státníků, nezradila jen moderní umění, ale samu sebe. Taková revoluce nechce změnit svět, ale naopak: konserrovat nejreakčnější duch dějin, duch bigotnosti, disciplíny, dogmatismu, víry a konvence. Nejsme v žádném dilematu. Jako skuteční revolucionáři nemůžeme souhlasit s touto zradou revoluce."

Jaromilovi by nečinilo žádné potíže rozvíjet malířovu myšlenku, jejíž logiku dobře znal, ale měl nechut vystupovat zde v malířově závěsu jako dojemný žák, jako přičinlivý chlapeček, který bude pochválen. Naplnila ho touha po vzpouře a řekl, obráceně se na malíře:

"Vy přece tak rád citujete Rimbauda: Je třeba být absolutně moderní. Naprosto s tím souhlasím. Ale absolutně nové není to, co padesát let předem předvidáme, nýbrž to, co nás šokuje a překvapí. Absolutně moderní není surrealismus, který trvá už čtvrt století, ale tato revoluce, která se právě teď děje. To, že ji nerozumíte, je jen důkazem toho, že je nová."

Skočili mu do řeči: "Moderní umění bylo hnutí namířené proti buržoasii a jejímu světu."

"Ano," řekl Jaromil, "ale kdyby bylo skutečně důsledné ve svém popírání současného světa, musilo počítat i se svým vlastním zánikem. Musilo vědět (a musilo to dokonce i chtít), že si revoluce vytvoří ke svému obrazu i zcela nové umění."

"Takže vy souhlasíte," řekla žena s altovým hlasem, "když dneska dávají do stoupy Baudelairovy básně, když celá moderní literatura je zakazována a kubistické obrazy v Národní galerii se rychle stěhují do sklepu?"

"Revoluce je násilí," řekl Jaromil, "to je přece známo, a právě surrealismus dobře věděl, že starce je třeba brutálně vykopat z podia, jenomže nevěděl, že sám už mezi ně patří."

Vzteka a ponížení způsobil, že formuloval své myšlenky, jak se mu zdálo, přesně a zle. Jenom jedno ho hned při prvních slovech zarazilo: uslyšel ve svém hlase opět tu zvláštní, autoritativní intonaci malířovu a nemohl zabránit své pravé ruce, aby neopisovala vzduchem pohyb, který byl příznačný pro malířova gesta. Byla to vlastně podivná debata malíře s malířem, malíře — muže s malířem — dítětem, malíře s jeho vzbouřivším se stínem. Jaromil si to uvědomoval a cítil se tím ještě více ponížen; a tak používal formulaci tvrdších a tvrdších, aby se malířovi pomstil za gesta a hlas, do nichž ho uvěznil.

Malíř Jaromilovi dvakrát odpověděl delší promluvou, ale potřetí už ne. To už se jen díval, tvrdě a přísně, a Jaromil věděl, že už nikdy nebude smět vejít do jeho atelieru. Všichni mlčeli a nakonec promluvila žena s altovým hlasem (ale tentokrát nemluvila, jako by se nad něj něžně skláněla jak sestra Izambarдова nad Rimbaudovu zavšivenou hlavu, nýbrž spíše jako by se od něho smutně a překvapeně odtahovala): "Já neznám vaše verše, ale podle toho, co jsem o nich slyšela, si myslím, že by sotva mohly vejít v tomto režimu, kterého jste se tak vehementně zastal."

Jaromil si vzpomněl na svou poslední básně o dvou starých lidech a jejich poslední lásce; uvědomoval si, že tato básně, kterou nesmírně miluje, nikdy nebude moci být vyčištěna v epoše radostných hesel a agitačních básní, a že ztíká-li se jí teď, ztíká se toho nejdražšího, co má, ztíká se svého jediného bohatství, něčeho, bez čeho bude úplně sám.

Ale bylo ještě něco cennějšího než jeho básně; bylo to něco, co dosud neměl, co bylo daleko a po čem toužil — byla to mužnost; věděl, že je dosažitelná jen činem a

odvahou; a znamená—li ta odvaha odvážit se být opuštěn, opuštěn vším, milenkou, malířem, ba i vlastními básněmi, budíž; chce se odvážit. A proto řekl:

“Ano, vím, že tyto básně jsou pro revoluci zcela nepotřebné. Je mi to líto, protože je mám rád. Ale má lítost není bohužel žádný argument proti jejich nepotřebnosti.” A zase bylo chvíli ticho a potom jeden z přítomných mužů řekl: “To je hrozné,” a opravdu se zachvěl, jako by mu přešel mráz po zádech. Jaromil ucítil, že z jeho slov šla na všechny přítomné hrůza, že divájíce se na něho, viděli živý zánik všeho, co mluvali a kvůli čemu žili.

Bylo to smutné, ale i krásné: Jaromil ztratil na chvíli pocit dítěte.

26.

Maminka četla verše, které jí Jaromil mlčky kladl na stůl, a snažila se skrze ně dohlédnout do synova života. Ale kdyby verše mluvily aspoň jasnou řečí! Jejich upřímnost je falešná; jsou plné hádanek a nápovědí; maminka ví, že syn má plnou hlavu žen, ale vůbec neví, co s nimi vlastně má.

Proto otevřela jednoho dne zásuvku jeho psacího stolu a prohledala ji, až našla deník. Klekla si na zem a vzrušeně jím listovala; zápisky byly heslovité, ale přece se z nich dověděla, že syn má lásku; označoval ji pouze začátečním velkým písmenem, takže se vůbec nedočetla, kdo ta žena vlastně je; zato bylo zaznamenáno s vášnivou podrobností, jež se mamince protivila, kdy se poprvé políbili, kolikrát obešli park, kdy se jí poprvé dotkl prsou a kdy se jí dotkl zadnice.

Pak došla k červeně nakreslenému datu ozdobenému mnoha vykřičníky; u data bylo napsáno: *Ztratil Ztratil! Ach starý Jaromile, plešatý dědečku, až tohle budeš po letech číst, vzpomeň si, že toho dne začaly skutečně Dějiny tvého života!*

Rychle vzpomínala a uvědomila si, že to byl den, kdy s babičkou odjely z Prahy; a hned se jí vybavilo, že když se vrátila, našla v koupelně svou vzácnou voňavku s odkrytým víčkem; ptala se tehdy Jaromila, co s voňavkou

dělal a on v rozpacích řekl: "Já jsem si s ní hrál..." O jak byla hloupá! Vzpomněla si, že Jaromil, když byl malý, chtěl být vynálezcem voňavek a dojalo ji to; řekla mu jen: "Snad jsi dost dospělý, aby sis nemusil hrát!" Teď je jí ovšem všechno jasné: v koupelně byla žena, s kterou Jaromil té noci ve vile spal a ztratil panictví.

Představila si jeho nahé tělo; představila si u toho těla nahé tělo ženy; představila si, že to ženské tělo bylo navoněno její voňavkou a vonělo tedy jako ona; zavalila ji vlna oškliivosti. Pohlédla znovu do deníku a uvědomila si, že za ovykřičňovaným datem všechny zápisy končí. Hle, pro muže vzdýcky všechno končí, když se mu podaří vyspat se se ženou, pomyslíla s trpkou nechutí a její syn jí připadal hnusný.

Několik dnů se mu vyhýbala a nechtěla ho vidět. Pak si všimla, že je přepadlý a bledý; nepochybovala, že je to proto, že se příliš miluje.

Teprve o mnoho dnů později zpozorovala v synově přepadlosti kromě únavy i smutek. To ji s ním pomalu smiřovalo a dávalo jí to naději: říkala si, že milienky ubližují a matky utěšují; říkala si, že milienek je mnoho, ale matka jen jediná. Musím o něho bojovat, musím o něho bojovat, opakovala si a začala ho od té doby obcházet jak bdělý soucivný tygr.

27.

V těch dnech udělal maturitu. S velikým steskem se rozloučil s kamarády, s nimiž chodil osm let do jedné třídy a zdálo se mu, že úředně stvrzená dospělost se před ním prostírá jako poušť. Potom se jednoho dne dověděl, (byl to náhodou: potkal mladíka, kterého znal ze schůzek v bytě černovlasého muže) že brýlatá vysokoškolačka se zamilovala do nějakého kolegy.

Pak se s ní sešel; řekla mu, že za několik dní odjíždí neprázdniny; napsal si její adresu; nezmínil se o tom, co se o ní dověděl; bál se to vyslovit; bál se, že by tím usplíšil jejich rozchod; byl rád, že ho dosud zcela neopustila, i když má jiného; byl rád, že ji smí občas políbit a že se k němu chová alespoň jako kamarádka; lpěl na ní strašlivě a byl s tím odhodit všechnu hrdost; byla jedinou živou postavou v poušti, kterou před sebou viděl; držel se křečovitě naděje, že jejich sotva doutnající láska může snad ještě vzplanout.

Vysokoškolačka odjela a místo ní tu bylo parné létce podobné dlouhému dusnému tunelu. Dopis adresovaný vysokoškolačce (plachtivý a prosebný dopis) padal tří tuncem a padal jím bez odezvy. Jaromil myslil na sluchátko telefonu pověšené na zdi v jeho pokoji pohřbeného nabylo náhle živoucího smyslu: mluvívko přestříženým drátem, dopis bez odpovědi, hovor neslyšícím...

A ženy v lehkých šatech se přitom vznášely po chodnicích, šlágry vstupovaly otevřenými okny do ulic, tramvaje byly naphněné lidmi nesoucimi v taškách ručníky a plavky a výjetní parník odplouval po Vltavě dolů, k jihu, do lesů...

Jaromil byl opuštěn a jediné matčiny oči ho sledovaly a byly věrné s ním; ale to právě bylo nesnesitelné, že nějaké oči stále obnažovaly jeho opuštěnost, která chtěla být skryta a neviděna. Nesnášel matčiny pohledy ani její dotazy! Utíkal z domu a vracíval se pozdě, uléhaje hned do postele.

Řekli jsme, že nebyl stvořen k masturbaci nýbrž k velké lásce, avšak v těchto týdnech masturboval zoufale a zuřivě, jako by chtěl sám sebe trestat činností tak nízkou a hanbnou. Bolívala ho pak po celý den hlava, ale tomu byl téměř rád, protože ta bolest mu začíněla krááu žen v lehkých šatech i tlumila drze roztožené melodie šlágrů; byl pak s to v mírném otupění snáze přeplovat nekonečnou hladinu dne.

A dopis vysokoškolačky nepřicházel. Kdyby byl aspoň přišel nějaký jiný dopis! Kdyby vůbec někdo chtěl vejít do jeho prázdnot! Kdyby slavný básník, kterému poslal k posouzení svou báseň, chtěl konečně napsat Jaromilovi pár vět! Ó kdyby alespoň on mu napsal vřelá slova! (Ano, řekli jsme, že by dal všechny své verše za to, aby byl uznán za muže, ale doplníme to: nebyl-li uznán mužem, jen jediné ho mohlo poněkud utěšit: aby byl uznán alespoň za básníka.)

Toužil se ještě jednou ozvat slavnému básníkovi. Chtěl se mu ozvat ne dopisem, ale připomínkou výbušně poetickou. Odešel jednoho dne z domu s ostrým nožem. Obcházel dlouho kolem telefonní budky a když se ubezpečil, že kolem dokola nikdo není, vešel dovnitř a uřízl sluchátko s koncem šňůry. Každý den se mu podařilo nějaké sluchátko uříznout, až dvacátého dne (dopis od dívky ani od básníka nepřicházel!) měl dvacet

uřezaných sluchátek. Vložil je do krabice, krabici zabalil převázal, napsal na ni adresu slavného básníka a své jméno jako odesílatele. Rozrušen zanesl balík na poštu.

Když se vracel od přepečky, někdo ho uhodil do ramene. Ohlédl se a uviděl služáka z obecné školy, školníkova syna. Byl rád, že ho vidí; (Každá událost byla vítána v prázdnotách bez události); dal se s ním vtěchně do řeči a když se dověděl, že služák bydlí nedaleko pošty, téměř ho donutil, aby ho na chvíli k sobě pozval.

Školníkův syn už nebydlil u rodičů ve škole, měl svůj vlastní jednopokojový byt. "Žena není doma," vysvětloval, když vcházel s Jaromilem do předsíně. Jaromil netušil, že jeho kamarád je ženatý. "No jo, už rok," řekl služák a řekl to tak sebevědomě a samozřejmě, až Jaromil pocítil závist.

Pak si usedli do pokoje a Jaromil uviděl u stěny postýlku s nemluvnětem; uvědomil si, že jeho služák je otcem rodiny a on je onanistou.

Služák vytáhl z hloubi skříně láhev s kořalkou, nalil ji do dvou pohárků a Jaromila napadlo, že on sám doma žádnou vlastní láhev nemá, protože maminka by mu kladla tisíc otázek, nač ji potřebuje.

"A co děláš?" ptal se ho Jaromil.

"Jsem u policie," řekl služák a Jaromilovi se vybavil den, kdy stál s ovázaným krkem u radia, z něhož se ozýval skandovaný kritik zástupů. Policie byla největší oporou komunistické strany, takže jeho služák byl v těchto dnech pravděpodobně s bouřícími zástupy, zatímco on, Jaromil, byl doma s babičkou.

Ano, služák byl tehdy opravdu v ulicích a vyprávěl o tom zároveň pyšně i zdrženlivě, takže Jaromil uctil potřebu dát mu najevo, že jsou spolu svázáni stejným přesvědčením; pověděl mu o schůzkách v bytě černovlasého muže. "Ten židák?" řekl školníkův syn nenadšeně: "Na toho si dej bachal! To je moc divnej chlápek!"

Školníkův syn mu stále unikal, stále byl o kousek výš než on a Jaromil toužil, aby se mu vyrovnal; řekl smutným hlasem: "Nevím, jestli to víš, ale můj tatínek zemřel v koncentráku. Od té doby vím, že se svět musí radikálně změnit a vím, kde je moje místo."

Školníkův syn konečně chápavě přisvědčil; dlouho si spolu ještě vyprávěli a když mluvili o své budoucnosti, Jaromil zničehonic prohlásil: "Chci dělat politiku." Sám byl překvapen, že to řekl; jako by ta slova předběhla jeho myšlenku; jako by rozhodla bez něho a za něho jeho životní dráhu. "To víš," pokračoval, "maminka by chtěla, abych dělal estetiku nebo francouzštinu nebo jánevímco, jenomže mne to nebaví. To není život. Skutečný život, to je to, co děláš ty."

A když pak od školníkovy syna odcházel, zdálo se mu, že prožil den rozhodujícího osvětlení. Ještě před několika hodinami dával na poštu balík s dvaceti sluchátky a mysli si, že je to nádherná fantastická výzva, kterou prosí velkého básníka o odpověď. Ze mu posílá takto darem své marné čekání na jeho slovo, svou touhu po jeho hlase.

Ale rozhovor se spolužákem, který následoval (a on si byl jist, že to nebyla náhoda!) hned poté, dal jeho poetickému činu opačný smysl: nebyl to dar a prosebná výzva; nikoli; on básníkovi pyšně vrace! všechno marné čekání; užznutá sluchátka byla užznuté hlavy jeho oddanosti a Jaromil je básníkovi s výsměchem poslal zpět, jako turecký sultán posílal zpět křesťanskému vojevůdci užznuté hlavy křížáků.

Teď všechno pochopili: Celý život byl čekáním v opuštěné kabině u sluchátka telefonu, jímž nelze nikam volat. Je před ním jen jediné východisko: odejít z opuštěné kabiny, rychle odejít!

28.

"Jaromile, co je s tebou?" Důvěrná vlahost otázky n vehnala slzy do očí; nemohl nikam utéci a maminkl pokračovala: "Vždyť jsi mé dítě. Vždyť tě znám nazp mět. Víím o tobě všechno, i když se mi s ničím nesvětřuješ Jaromil se díval stranou a styděl se. A maminkl mluvila dál: "Nesmiš se na mne dívat jako na matk mysli si, že jsem tvoje starší přítelkyně. Kdyby ses i světil, možná, že by se ti ulevilo. Víím, že se někým trápíš A dodala tiše: "A víím, že je to kvůli nějaké dívce."

"Ano, maminko, je mi smutno," přiznal se, proto vlahé ovzduší vzájemného srozumění ho obkličilo a o něho nemohl uniknout: "Ale mně se o tom těžce mluví... "Rozumím ti; však také nechci, abys mi teď ně povídal, chci jen, abys věděl, že mi všechno můžeš říct, budeš chtít. Podívej. Je dnes venku nádherně. Jse domluvena s pár přítelkyněmi, že si vyjedeme parníke. Vezmu tě s sebou. Měl by ses trochu rozptýlit."

Jaromilovi se strašně nechtělo, ale neměl po ru žádnou výmluvu; kromě toho byl tak unaven a smuten, neměl ani dost energie se bránit, takže nevěděl ani jak octl se najednou mezi čtyřmi dámami na palubě výletní parníku.

Dámy byly všechny v mamincině věku a Jaromil j poskytl vděčné téma hovoru; strašně se divily, že už je

maturitě; konstatovaly, že se podobá mamince; kroutily hlavami, že se rozhodl studovat vysokou politickou školu (souhlasily s maminkou, že se to nehodí pro tak jemného chlapce) a samozřejmě se ho laškovně vyptávaly, zda už chodí s nějakým děvčetem; Jaromil je tíše nenáviděl, ale viděl, že maminka je veselá a kvůli ní se ukázněně usmíval. Pak parník zastavil a dámy se svým jinocem vystoupily na břeh plný polonahých lidí a hledaly místo, kde by se slunily; jen dvě měly plavky, třetí svlékla své tlusté bílé tělo do růžových kalhotek a podprsenky (njak se nestyděla za intimitu prádla, snad se cítila být cudně ukryta za svou ohavností) a maminka říkala, že jí stačí, osluní-li si jen obličej, který mhoutivě zakláníla k obloze. Zato všechny čtyři byly zajedno, že jejich jinoch se musí svléci, slunit se a koupat; vždýř na to taky maminka myslila a plavky mu vzala s sebou.

Z nedaleké hospody sem zaznívaly šlágry a naplňovaly Jaromila steskem; opálené dívky a mladíci chodili kolem vysvěčeni do plavek a Jaromilovi se zdálo, že se na něho všichni dívají; byl v jejich pohledech zabalen jak v ohni; snažil se zoufale, aby nikdo nepoznal, že patří k těm čtyřem starším dámám; zato dámy se k němu živě hlásily a chovaly se jak jedna jediná matka se čtyřmi štěbetajícími hlavami; naláhaly, aby se koupal.

“Nemám se tu ani kde převléknout,” bránil se.

“Blázínku, nikdo se na tebe nebude dívat, jen si přehodí přes sebe ručník,” vyzývala ho tlustá dáma v růžovém prádle.

“Když on je stydlivý,” smála se maminka a všechny ostatní dámy se smály s ní.

“Musíme to respektovat, když je stydlivý,” řekla maminka. “Pojď, převlékneš se tady za tou utěrkou a nikdo tě neuvidí,” a držela v natažených rukou velikou bílou osušku, jejíž stěna ho měla chránit před pohledy pláže.

Ucouvl a maminka s osuškou za ním. Couval před ní a ona šla pořád za ním, takže to vypadalo, jako by veliký pták s bílými křídly pronásledoval uskakující oběť.

Jaromil couval, couval a pak se obrátil a utíkal pryč. Dámy se za ním překvapeně dívaly, maminka držela stále v rozpažených rukou velkou bílou osušku a on se proplétal mezi obnaženými mladými těly a mizel jim z dohledu.

DÍL ČTVRTÝ

aneb

BÁSNÍK UTÍKÁ